ДЕРЖАРХІВ
Сумської області
Фонд № Р-7641
Опис № 20
Архівний № 284

Управління СБУ
по Сумській області

реабілітаційне

ДЕЛО № 23567

Гайдар

Яков Гаврилович

Начато: 14 марта 1947г.
Окончено: 2 июля 1955г.
на 8 листах

ГДА СБУ
по Сумській області
Ф. Р-7641
О. 20
А. 284

У нашому селі

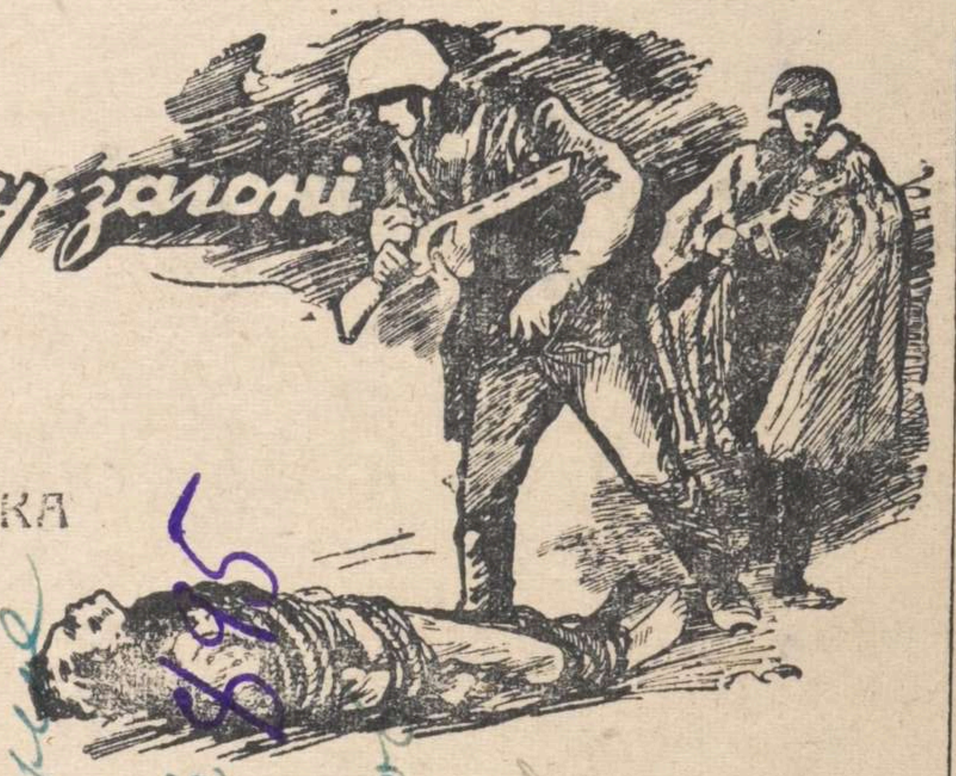

Оповідання Ю. МАРТИЧА

Малюнки М. ХУДЯКА

ПРОДОВЖЕННЯ*)

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНЬОГО

Пам'ятна подія сталася в житті двох друзів— Васі Петрова і Сергія Овсієнка: до їхнього класу прийняли нового учня Олексу Ткача. Олекса повернувся з німецької каторги, і всі друзі вирішили оточити його піклуванням, щоб він скоріше забув своє тяжке минуле.

В дворі, де жили наші друзі, з'явився новий сусіда. Він був військовий. Друзям дуже хотілося познайомитись з ним. Виявилося, військовий відвідав збір піонерського загону, в якому перебувала Н'на. Хлопці вирішили дочекатися повернення військового додому і запросити його до себе.

Ввечері весь загін чекав на військового у дворі. Він приїхав пізно, і з перших слів діти зрозуміли, що новий сусіда сліпий.

Другого дня піонери пішли відвідати хворого Олексу Ткача.

* * *

Вася перегортав книги.

— А! — вигукнув він задоволено, — «Солдатський портрет» Квітки Основ'яненка, це я читав. Дуже смішна... Ти сміявся, Олексо?

— Ні, — відказав Олекса байдуже.

— І Гоголь... Я більш за все люблю його «Вія». Пам'ятаєш, як бурсаки вештались на Подолі... теж смішно, смішно...

І прочитавши про себе кілька рядків, Вася щиро засміявся.

— Ти читав «Записки

не мав сил підвестись, а німці примушували його іти на роботу. Він упав, а «Гітлер» вигнав нас усіх, а сам лишився з Тимком. Увечері ми поховали Тимка. Усю ніч я думав — краще б мені лежати разом з Тимком, ніж отак мучитись.

Ранком ми почули, як б'ють радянські гармати.

— Наші! Наші!..

Прибігли німці. Вони вже знали про все. Вони були, мав вовкіт. А наказувала вона, господиня наша.

«Гітлер» і кривий біс кинулись на мене. Я не знав, що вони хочуть робити, але відбивався з усіх сил. Вони зв'язали мені руки і ноги, запхали в рота вату і щось прив'язали до мого пояса. Я здогадався — це міна. Інших невільників вони пов'язали парами і почали вантажити воза. Я лежав на землі і бачив, як вони виїхали з двору. Скоро навколо настала тиша, тільки зрідка вітер доносив здалека безнастанне гудіння.

Воно все ближчало.

Я зрозумів — це йдуть наші люди, гуркотять наші танки, іржуть наші коні..

Я лежав, прив'язаний до міни...

Хто перший підійде до мене? Хто перший простягне до мене руку? Ми обидва загинемо.

Я хотів ворухнутись, щоб вмерти самому до того, як прийдуть наші. І не міг: міцно зв'язали мене, кляті.

Діти слухають цю страшну розповідь свого товариша. Вони забули про все. Далеко відійшли пофарбовані у весняний рожевий колір стіни затишної кімнати Антоніни

В. І. САМІЙЛЕНКО

(До 20-річчя з дня смерті).

...Лине чарівна пісня і слова її зворушують серця;

«Тихесенький вечір
На землю спадає,
І сонце сідає
В темнесенький гай.
Ой, сонечко ясне,
Невже ти втомилось?
Чи ти розгнівилось?
Іще не лягай!»

Це — «Вечірня пісня», яку часто можна почути по радіо; її співають діти і дорослі. Слова її належать українському поетові Володимиру Івановичу Самійленкові.

22 січня 1864 р. в м. Сорочинцях на Полтавщині народився В. І. Самійленко. Убога селянська сім'я не мала й гадки, що колись її син буде відомим поетом.

Мати майбутнього поета походила з кріпаків. Життя примушувало її весь час служити панам. В одного з таких панів була велика здобув освіту. І от — одинадцятирічний хлопець учиться в полтавській гімназії. Допитливий, здібний, він рано пробує свої сили у віршуванні. В. І. Самійленко вчився також в Київському університеті. Самостійне життя після навчання було непривабливим, доводилось працювати на різних посадах, які не задоволяли його. Він добре вивчив життя, це дало змогу спостережливому поетові створити прекрасні вірші, пісні, фейлетони.

Самійленко цілий вік не розлучався з думкою про долю українського народу. Він палко любив трудящий народ і служив йому своєю поезією.

Поет гостро критикує тих, що лише на словах люблять свій край, але не борються з життєвою несправедливістю, не борються з царизмом. Той не патріот, хто тільки «лежить на печі» і плекає думку про краще. Треба самому боротися.

Своїм словом до кінця боровся Самійленко з ненависним пануючим ладом.

«Прийми ж мої пісні, як
дар малий
Великої і вірної
любові». —

звертається він до України.

Крім лірничних поезій Самійленко писав фейлетони, драматичні твори. Він же — чудовий майстер перекладу. Ми можемо прочитати твори Байрона,

Якими повинен бути піонер?

Обговорюємо лист В. Кучка, надрукований в № 29 нашої газети

Кучко зробив правильно

В своєму листі піонер Кучко скаржиться, що він дістав зауваження за лузання насіння і вітання за руку. Мене це дивує. Лузають насіння всі. Хто на вулиці, хто вдома, хто за книжкою. Звичайно, дорослому непристойно спльовувати лушпиння на вулиці. Проте, якщо він лузає в руку, то нічого поганого в цьому нема. Аби не плюватися на всі боки, не засмічувати панелі, а кидати лушпиння в ящики для сміття. Ящики ці — не прикраса, от і треба їх використовувати.

Те ж саме про потискування руки. Адже ж недобре було б, якби Кучко, побачивши знайомого офіцера, гукнув здаля «Здраствуйте!» і пройшов. Саме міцним потиском руки піонер виявив свою пошану до воїна. Я вважаю, що Кучко зробив правильно.

Піонер Анатолій БОРЗЕНКО.
Ворошиловградська область, м. Красний Луч.

ЗВАННЯ ПІОНЕРА

Хто може носити це високе, горде звання «піонер»? Яким повинен **бути піонер? Що** значить «поводитись по-піонерськи»? Ці життєві, злободенні питання турбують наших піонерів і піонерок, і невипадково піонер Василь Кучко звернувся до редакції саме з цим питанням. Дійсно, в нього болить серце від зауважень дорослих, бо йому докоряють, що він плямує своєю поведінкою всю піонерську організацію, звання піонера.

Нам відомо багато прикладів піонерської поведінки в житті; менше, але все ж є вони і в літературі. Згадайте оповідання «Червоний галстук» про піонера, який допомагав партизанам, який у фашистському пеклі зберігав на своїх грудях піонерський галстук. Згадайте Костю Кравчука і сміливі вчинки героїв-піонерів під час Вітчизняної війни.

Здавна «піонерами» називали дорослих і юнаків, які першими перемагають перешкоди, прямуючи вперед, шукаючи шляхів до загальнолюдського щастя.

Яким же повинен бути піонер в нашому розумінні? Таким, щоб вирости гідною зміною кращих синів своєї славної Батьківщини, достойною зміною радянських громадян. Піонер — це маленький патріот своєї Вітчизни, сміливий, вольовий. Він повинен шанувати працю, бути правдивим, дисциплінованим, ввічливим, скромним.

Кожний піонер повинен брати приклад з кращих своїх товаришів, виховувати в собі риси кращих громадян своєї Батьківщини.

Г. Н. ОСТАПЕНКО,
Кам'янець-Подільська область Сатанівський район, с. Турчинці.

Кілька порад

— Яким повинен бути піонер? Відповідаючи на це питання, не можна подавати якихось постійних рецептів поведінки. Треба наполегливо виховувати в собі риси радянської людини.

Дисципліна в роботі, навчанні, побуті — невід'ємна риса піонера. Суворо дотримуйтесь режиму дня, твердо спланованого. Ніколи не залишайте на завтра те, що можна зробити сьогодні. Це породжує лінощі і неакуратність. Книжки, одяг, власні речі — все мусить мати своє постійне місце. І як би ви не були зайняті, річ, яку взяли, віднесіть на місце. Привчайте себе до праці, набувайте трудових навичок. Дбайте про громадське майно і свої власні речі.

Виховуйте сильну волю, характер, настирливість.

Микола Васильович ТКАЧЕНКО.
Полтавська область, Покровo-Багачанський район, с. Наталівка.

Піонер — не білоручка

Дивлюсь, було, як спритно, вміло Ніна Карпова миє підлогу чи чергує на кухні, і дивуюсь: така мала, і коли вона навчилась так працювати?

— Я давно вмію все робити зар піти, і хліб в магазині одержати, і приготувати обід. Несу, було, воду, і так мені важко, бо наливаю ж повне відро, щоб вдруге не ходити.

— А мамі легко цілий день

Ніна і тепер в дитячому будинку перша в усьому допоможе, з любов'ю доглядає разом з іншими за курчатками, яких нам

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

с.Глинск. "17" октября 2 1947г.

Мы члены проверочно-фильтрационной комиссии при Глинском РО МВД Сумской области, рассмотрев фильтрационное дело на репатриированного Советского гражданина Гайдар Яков Евграфович прибывшего к постоянному месту жительства с. Василевка Глинского р-на сум. обл. " " мая 1943г. и найдя, что Гайдар был насильно угнан в Германию г. Эсен работал на уборке города

Руководствуясь приказом МВД МГБ СССР № 00706/00268 от 16/VI-47

ПОСТАНОВИЛИ:

Считать гр-н Гайдар проверенный фильтрацией. Направить в 1й спец. отдел УМВД г. Сумы для хранения в архиве.

ПРЕД ПРОВ ФИЛЬТРАЦИОННОЙ КОМИССИИ
НАЧ ГЛИНСКОГО РО МВД СТ ЛЕЙТЕНАНТ /АДАМОВ/

ЧЛЕНЫ КОМИССИИ: НАЧ. ГЛИНСКОГО РО МВД СТ. ЛЕЙТЕНАНТ /ЗАРЛАМОВ/

ЗАМ. НАЧ. ГЛИНСКОГО РО МВД ЛЕЙТЕНАНТ МИЛИЦИИ /МИРОШНИЧЕНКО/

Регистрационный лист

3

на прошедшего регистрацию в лагере № 232 или СПП №

(ненужное зачеркнуть), дислоцирующегося в населенном пункте Франкфурт н/о

1. Фамилия, имя, отчество	Гайдарь Яков Гаврил.
2. Год и место рождения 1899	Сумская обл Глинской р.н. с/с Васильевский
3. Национальность Укр	4. Образование 1 кл
5. Специальность	Кольц
6. Последнее постоянное место жительства и работа на территории СССР (для военнослужащих указывается наименование воинской части).	Сумская обл Глинской р.н. с/с Васильевский
7. Состоял ли в ВКП(б) или ВЛКСМ	б/п.
8. Почему оказался на территории другого государства	22.09.41. Под Гутовым попал в плен
9. Подвергался ли арестам, допросам, задержаниям, штрафам со стороны немецких властей (когда, где и за что)	Не подвергался
10. Содержался ли в спецлагерях противника и что там делал (указать наименование лагеря и адрес)	Не содержался
11. Проходил ли службу в немецкой армии, полиции, отрядах, воинских частях, госпиталях, строительных и иных батальонах, создававшихся противником; служил ли в немецких учреждениях, предприятиях, организациях (в каких, в качестве кого).	В Германии работал по уборке города Эсик ОСС 10.04.45
12. Какие отобраны документы при регистрации	Нет
13. Где проживают близкие родственники, кто именно (указать точный адрес)	Жена Сумская обл Глинской р.н. Васильевск. с/с
14. Куда следует на постоянное жительство	Сумская обл Глинской р.н. Васильевский с/с

Правильность данных мною сведений подтверждаю.

подпись: Гайдар

Регистрационный лист заполнил

подпись: Чувашев /Чувашев/

Регистрационный лист проверил:

Председатель регистрационной комиссии НКВД СССР

Ст. 1-кт. подпись: /Кипко/

Удостоверение о направлении на постоянное местожительство получил:

Гайдар

(подпись регистрируемого)

Убыл из лагеря «——» ———— 194 г.

Протокол допроса

1947 г. марта месяца 14 дня с. Васильевка

Я Оперуполномоченный Отд. 5Б УМВД Сумской обл. мл. л-т. Ченец допросил репатрианта

Гайдар Якова Гавриловича, 1899 г. рож. уроженца жителя с Василевка, Глинского р-на, Сумской обл, из крестьян-бедняков, украинец, б/парт. малограмотной, по словам не судим, в настоящее время работает в к-зе „Большевик" в качестве стороража

За дачу ложных показаний предупрежден по ст. 89 УК УССР Гайдар

Вопрос: Где жили и чем занимались до оккупации Глинского р-на
Ответ: До августа м-ца 1941 г. проживал с. Васильевка, работал в к-зе, потом был призван в Советскую Армию
Вопрос: Каким райвоенкоматом вы были призваны
Ответ: В ряды Советской Армии я был призван Глинским РВК в августе м-це 1941 г.
Вопрос: После призыва в какую часть вы были зачислены
Ответ: После призыва меня направили в г. Чугуев где нас сформировали, номера части не помню, после чего нас сразу же отправили на фронт где я побыл одну неделю на фронте а потом попал в плен.
Вопрос: При каких обстоятельствах вы попали в плен
Ответ: В сентябре м-це 1941 г. в г. Чугуев Харьковской обл наша часть была окружена и взята в плен немецкими войсками со всем соответствием, при мне лично была винтовка и боевые патроны
Вопрос: После взятия в плен, допрашивались ли Вы немцами.
Ответ: Немцами не допрашивался.
Вопрос: Когда Вас взяли в плен куда Вы были направлены
Ответ: Когда нас пленили, то сразу не погрузили в г. Кременчуг в лагерь военнопленных, потом отправили в г. Проскуров, откуда я бежал домой на родину где находился под оккупацией немцев.
Вопрос: Где жили и чем занимались на временно-оккупированной территории
Ответ: На оккупированной территории проживал в с. Васильевка работал в сельхозобщине.
Вопрос: Когда и при каких обстоятельствах Вы попали на территорию Германии
Ответ: В Мае 1943 г. насильно был угнан в Германию.
Вопрос: Где были и чем занимались в Германии
Ответ: В Мае 1943 г. прибыл в г. Эссен где работал по уборке и очистке города и проработал до освобождения.
Вопрос: Немецкими властями допрашивались будучи в Германии
Ответ: Немецкими властями к допросу не подвергался.
Вопрос: Когда и какими войсками Вы были освобождены и находились ли в зоне оккупации союзных войск
Ответ: В апреле 1945 г. в г. Эссен освобожден американскими войсками после освобождения находился в американском лагере до июня м-ца 1945 г. потом передан английским где проработал до июля м-ца 1945 г.
Вопрос: При каких обстоятельствах Вы возвращались на родину
Ответ: В июле м-це 1945 г. английские войска передали в распоряжение советских войск, откуда был направлен в г. Берлин по фильтрационную з-д № где проработал до ноября м-ца 1945 г. потом, направлен в г. Харьков где я работал при з-де „Свет-Шахтер" чернорабочим где проработал до 10 июня 1946 г. потом был отпущен домой в х. Героевка.
Вопрос: Кого Вы знаете с немецких пособников и где они проживают в настоящее время.
Ответ: С немецких пособников я знаю Гайдар Павел Тимофеевич б/старостой село, место нахождения не знаю. Гайдар Борис б/полицейский место нахождения не знаю.
Вопрос: Кто может подтвердить Ваши показания
Ответ: Мои показания в период плена с немцами могут подтвердить Горбонос Василий, Гайдар Петр Данилович проживают с. Васильевка
Вопрос: Что желаете дополнить свои показания
Ответ: Больше дополнений в письме не имею.

Протокол допроса с моих слов записан правильно и мне прочитан Гайдар

Допросил Опер. уп. ОББ УМВД СО
мл. л-т /Ченец/

С.-Г. АРТІЛЬ
„Більшовик"
Василівської Сільради
Глинського району
193 р.
№
с. Герасимівка

4

Справка - Характеристика

Дана Гайдар Яків Гаврилович уроженець Х. Герасимівка Василівської с/р Глинського р-ну Сумської області Народження 1899 року який до війни працював на ріжних роботах в к-ні Більшовик Василівської с/р Під час німецької окупації працював на ріжних роботах і був зевербований в Німеччину по мобілізації 1943 року Червні місяці Повернувся з Німеччини 1946 року. В настоящий час працює в к-ні Більшовик Сторожом бригади до роботи відноситься гарно

В час німецької окупації связі з Німецькими властями рідні ніяких немали

Голова с/ради Гайдарів -

Секретар. [signature]

Рада депутатів трудящих Василівського району Сумської області

5

С П Р А В К А

На проверяемого репатрированного гр. Гайдар

Яков Гавриилович рождения 1899 года

уроженца с. Васильевка Глинского р-на Сумской обл.

По учетам Глинского РО НКВД Сумской обл. не проходит.

23/IV 45г. НАЧ. ГЛИНСКОГО РО НКВД
КАПИТАН / ВОРОНОВ /

Архивное _____ № 25567

пересмотрено в соответствии с приказом КГБ при СМ СССР № 00750

и оставлено для дальнейшего хранения в архиве в агентурном фонде

как _____

СПРАВКА

_____ с отражением на оперативно-

справочном учете

Пересмотрел _____

Согласны:

Начальник _____ отделения

Нач. _____ отд. УКГБ ... по УССР

по Сумской обл.

_____ (_____)

_____ 19__ г.

6

Проверяем. ... по учетам Глинского РО МГБ не проходит.

2 ... 1980

Глинского ... лейтенант

_____ (_____)

Архивное ф-д № 25567
пересмотрено в соответствии с приказом КГБ при СМ СССР № 00750
и оставлено для дальнейшего хранения в архиве в агентурном фонде
как находящ. в амер. окк. зоне.
с отражением на оперативно-
справочном учете
Пересмотрел [illegible]
( )

Согласны:
Начальник отделения
( )
Нач. 4 отд. УКГБ при СМ УССР
по Сумской обл.
( )
2. VII 1955

Архрил. 25567. Яков

Фамилия Гайдарь

Отчество Гавриилович [illegible]

Сумская область р-н Глинский Васильковский с/с х. Гарасимовка

[illegible] Украинец [illegible] безпартийный

[illegible] Стрелок

[illegible] Колхозник

[illegible]

Адрес места рождения.

[illegible] рядовой

[illegible]

[illegible] В июне м-ци 1941 г. Глинским Военкоматом.

[illegible] в сентябре 1941 г. в м. Чутово

[illegible] 360 стрелковая

Рубрика 2

13 Находился в плену (с какого года в какой стране, в каком лагере и что делал) С сентября м-ца 1941 г. в Проскурове Украина. Бежал в Феврале м-ца 1942 и был дома в мае 1943 был увезен в Германию в г. Ессен. и 18 Апреля 1945 г. был осв. Ам

14 Когда и откуда прибыл в спецлагерь и на проверочно-фильтрационный пункт НКВД 29 Июля 1945 г. с. Вильгайма

15 Названия спецлагеря или проверочно-фильтрационного пункта НКВД 212

16 Регистрационный номер 619/10-7

17 Дата и место дебаты 23-8-45 г. 6 тр/утр

г. Берлин

Правильность записанных на меня сведений подтверждаю (подпись) [illegible]

Подпись сотрудника, заполнявшего карточку

„20" 1 июля 1946 [illegible]

1. Фамилия Гайдар Арх фил. 25567.

2. Имя Яков 3. Отчество Гаврилович

4. Год и место рождения 1899г Сумская обл. Глинский р-н

5. Национальность Украинец 6. Партийность б/п.

7. Профессия и специальность Колхозник

а) военная Стрелок

б) гражданская Колхозник

8. Последнее местожительство до призыва в армию Сумская область Глинский район. дер. Гарасимовка

9. Воинское звание рядовой

10. С какого года в Красной Армии и каким военкоматом был призван 1941г Глинским рай. военком. Сумской области.

11. Когда и где был пленен 1941г. Сентябрь м-ц. Местечко Чутово

12. Наименование воинской части, род войск и последняя занимаемая должность 360 девизия Стрелковая Стрелок.

13. Находился в плену (с какого года, в какой стране, в каком лагере и что делал)
с 1943 г. в Германии г. Эсен лагерь № 10
по уборке дорог.

14. Когда и откуда прибыл в спецлагерь или на проверочно-фильтрационный пункт НКВД

15. Название спецлагеря или проверочно-фильтрационного пункта НКВД Франкфурт Лагерь 232

16. Регистрационный номер

17. Дата и место убытия 29 х-45 г. Сумская обл. Глинский р-н

Правильность записанных на меня сведений

подтверждаю Гой Дор
(подпись)

[illegible]
(подпись сотрудника, заполнявшего карточку)

"____" _____ 194 г.

ЗАВІРЯЮ ТЕ ПІДПИС

В даній справі пронумеровано 8 аркушів

вісім

«11» 01 1993 р.

Посада охор. фондів

Підпис С. Миськів

Перевірено 14.09.2026 р.

[illegible]

АРТ 1-С-3803-1